

Ve společnosti přátel zimy

Květy slivoň,
i tomu, kdo je láme,
slibně zavoní.
Kaga No Čijo.

Pro zimní odpoledne doma či v klubovně jsme pro vás připravili itinerář k virtuální prohlídce 21 vybraných děl, která zobrazují symboly zimního období. Tato díla zatím odpočívají v depozitářích Sbírký orientálního umění. Během roku 2010-2011 bude otevřena nová expozice asijského umění v paláci Kinských. Většinu vyobrazených děl nyní můžete nalézt v publikacích a katalozích k expozici asijského umění Národní galerie v Praze.

Kvetoucí slivoň obvykle na Dálném východě rozkvétá ještě za sněhu. Spolu s bambusem a borovicí tvoří trojici „**přátelé zimy**“, velmi oblíbený motiv jak v malířství a grafice, tak i v uměleckém řemesle. V japonském umění se k nim připojuje obvykle jeřáb.

Když se podzimní čas promění v zimu a nastane velmi chladné období, v němž většina stromů shodila listí a květiny spí, právě bambus, slivoň a borovice předkládají na odiv svou vitalitu.

Bambusový háj či vyobrazení bambusových stébel, listů a výhonků nachazíme zejména v dílech čínských literátů. **Bambus** se často objevuje v seskupení zvaném „**tři přátelé odolávající zimě**“. Figuruje i ve „**čtyřech vznešených rostlinách**“, které tvoří slivoň, chryzantéma a orchidej. V obou případech zastupuje vytrvalost a odhodlání. Mladé bambusové výhonky raší na konci zimy, jsou předzvěstí jara, symbolem odolnosti a neochvějnosti. Ačkoli bambus není impozantní a statný jako borovice, zůstává po celou bezútešnou zimu stále zelený, neměnný, vydrží růst dlouhou dobu a jako takový reprezentuje dlouhověkost. Také symbolizuje dokonalost, pokoru, poslušnost a užitečnost, přátelství, čestnost a věrnost.

Bohatou symbolikou je opředená i **slivoň** (švestka). V chladné zimě vykvetá subtilní a jemně vonící slivoň, ještě dříve než na ní vyraší listy, a proto je oceňována jako znak odolnosti a vytrvalosti. Tak jako bambus je považována za symbol nesmrtelnosti, zdraví, dokonalosti, trpělivosti, erotiky a ženského půvabu. Její květy vypadají svěže a zdravě, i když vyrůstají na pokroucené staré větvi. Proto je atributem dlouhého života. Pět okvětních lístků švestkového květu zastupuje pět druhů štěstí. Obdobně jako ostatní **přátelé zimy** v poezii i malířství představuje slivoň nebo její květ pevné přátelství čestných a věrných lidí, které překonává všechny zkoušky a nástrahy osudu.

Číňané věří, že stále zelená a ušlechtilá **borovice** nesoucí rozeklané a sukovité větve dosahuje nebe svým vzpřímeným a silným kmenem, tak jako čestný člověk, který svou silou a vstřípenou cností všechno překoná. V období třeskuté zimy většinou borovice spolu s cypřiši neumrzají a přetrvávají nepřízeň počasí. Tak se stala borovice, která překonává čas, symbolem dlouhověkosti, nesmrtelnosti, odhodlání, dokonalosti a trpělivosti. Od dob čínského historika S'-ma Čchieny (145-90 př.n.l.) se na borovici pohlíží jako na nejdokonalejší strom.

Podobně jako u předchozích je i zobrazení **jeřábů** mnohovýznamové a má celou řadu mýtických atributů. Kromě toho, že jeřáb reprezentuje lidskou moudrost a správné vztahy mezi otcem a synem, slouží též taoistickým Nesmrtelným jako dopravní prostředek. Jeřáb je i v Japonsku oblíbeným atributem dlouhého života. V asijském výtvarném umění a literatuře žijí čtyři druhy jeřábů – černí, žlutí, bílí a modří. Číňané věří, že jeřáb s rozevřenými křídly a

zvednutou nohou odnášejí duši zesnulého do Západního nebe. Jeřábi mají v japonské a čínské mytologii někdy odlišné významy.

Všechny tyto atributy a symboly mohou vystupovat samostatně, ale většinou jsou zobrazovány v ustálených seskupeních a vytvářejí tradiční vizuální rébusy. K jejich poznávání může pomoci tento ORIENTační list.

Z depozitáře vybíráme tato díla:

Ze sbírky japonského umění

1. **Čtvercová krabička fušibako užívaná na prášek na černění zubů**, dřevo kryté lakem, zdobené technikami maki-e, počátek 18. století
2. **Lahvice na saké s motivem jeřábů v mracích**, konec 19. stol., Kutani

3. **Inró**, krabičky na medikamenty a osobní razítko
4. **Krabice na psací náčiní suzuribako s plotem a bránou**, dřevo kryté lakem, zdobeným technikami hiramakie, kakiwari a našidži, kolem 1800
5. **Květináč s motivem jeřába s motýlem v rozvilinách**, 1870-1880, email cloisonné

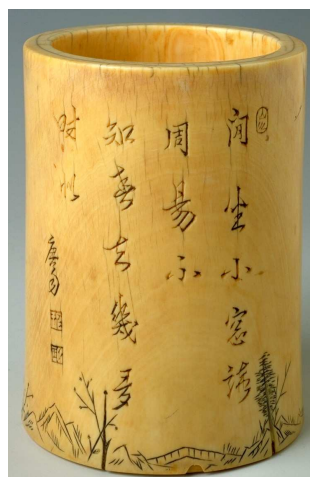

6. **Cuba**, železná s prolamovaným motivem stromu – kvetoucí slivoně, styl školy Akasaka, 18.–19. století
7. **Dekoratívni talíř**, hejno letících jeřábů, cloisonné na měděném jádře, Hajaši Kódendži I., 80. léta 19. století
8. **Váza**, slivoňové haluze, plique-à-jour, 1890–1910
9. **Mísa osmiboká s motivem stromů, lva, jeřábů v kartuších**
10. **Mísa hluboká s motivem borovic**, 18.-19.stol, kamenina
11. **Váza**, Jeřábi a borovice, pivoňka, chryzantéma a slivoň, porcelán, malba červenou, modrou, černou a zelenou pod polevou, Seto, Kató Mokuzaemon II, 1870–1900
12. **Miska hluboká tvaru okvěti lotosu s motivem "tří přátel zimy" (slivoň, bambus, borovice)**, 1750-1780, Arita

Ze sbírek čínského umění

13. **Dvojice palácových váz s motivem fénixe** cloisonné email, dynastie Čching, 18. století
14. **Váza s motivem horské krajiny**, porcelán, malba kobaltem a mědí pod polevou, dynastie Čching, 19. století
15. **Váza s motivem literátů**, porcelán, malba kobaltem pod polevou, dynastie Čching, konec 17. stol. nebo pozdější
16. **Dóza s víkem s motivem květin**, porcelán, malba kobaltem pod polevou, dynastie Čching, 18.–19. století
17. **Kulatá krabička s víkem**, červený lak, dynastie Čching, 19. století
18. **Dvě čtyřboké vázy**, cloisonné, 19. století
19. **Čtyřboká váza**, malba emaily na měděný podklad, 1. polovina. 19. století
20. **Tubus na štětce s motivem rybáře**, slonovina, dynastie Čching, 18.–19. století

21. **Čtyři roční doby v zahradě Ču-šan**, porcelánové tabule, tuše a barvy zapalované do matné glazury, Tchao Tün-Süan, nedatováno (před 1915, kdy malíř zemřel)

Další čtení:

Wolfram Eberhard: Dictionary of Chinese symbols: hidden symbols in Chinese life and thought, přeloženo z němčiny G. L. Campbell, Routledge, London 1986

L'ubica Obuchová: Čínské symboly. Grada Publishing, Praha 2000

Libuše Boháčková, Vlasta Winkelhöferová: Vějíř a meč. Panorama, Praha 1987

Copyright: Lektorské oddělení Sbírkového oddělení orientálního umění Národní galerie v Praze, Sběrka orientálního umění NG, palác Kinských, Staroměstské nám. 12, 110 15 Praha 1

info: asiaedu@ngprague.cz nebo na telefonu se záznamníkem: +420 224 810 758 linka 238

Námět a text: Gabriela Šimková

Lektorské oddělení Sbírkového oddělení orientálního umění Národní galerie v Praze se těší na setkání s vámi při některém ze svých pořadů v nově připravované expozici v paláci Kinských.